

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

BACHELOROPPGAVE

Studieprogram: Barnehagelærer - Heltid

Høst 2021

Åpen

Forfatter(e): Dagny Gudmundsdottir

Dagny Gudmundsdottir

.....
signatur forfatter (e)

Kandidatnummer(e): 1397

Veileder(e): Ellen Tveit

Fagansvarlig: Marianne Ree

Tittel: Lesekultur i barnehagen

Engelsk tittel: Preschool reading culture

Emneord: Lesekultur, leseaktiviteter,
kvalitetsbøker, bøker, lesing,
ledelse og holdninger

Side tall: 24

+

Vedlegg/annet: 2

Stavanger, 3 januar 2022

.....
dato/år

Sammendrag

Denne oppgaven handler om lesekultur i barnehagen og hvordan barnehagelærere kan skape en god lesekultur. I oppgaven har jeg brukt kvalitativt intervju som metode for å undersøke hvordan ulike barnehager jobber med lesekultur. Funnene viser at barnehagene jobber veldig ulikt og det kommer fram i forskjeller i lesekulturen. Prioritering av leseaktiviteter, bokutvalg og kvalitet i litteraturen er noen av de sentrale funnene. Til konklusjon vises det at personalets interesse og holdninger spiller en vesentlig rolle for å bygge en god kultur.

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	4
1.1. OPPGAVENS OPPBYGGING.....	4
2. TEORI	5
2.1. LESEKULTUR OG LESEPRAKSIS	5
2.2. BOKUTVALG - KVALITET	7
2.3. LEDELSE – HOLDNINGER.....	8
3. METODE	8
3.1. VALG AV METODE.....	8
3.2. INFORMANTER	9
3.3. INTERVJU	10
3.4. ANALYSE AV FUNN	10
3.5. FEILKILDER.....	11
3.6. FORSKNINGSETIKK	11
4. EMPIRI	12
4.1. LESEKULTUR OG LESEPRAKSIS	12
4.2. KVALITET – BOKUTVALG.....	14
4.3. LEDELSE – HOLDNINGER.....	15
5. ANALYSE MED TEORETISK DRØFTING	17
5.1. LESEKULTUR OG LESEPRAKSIS	17
5.2. BOKUTVALG/KVALITET	18
5.3. LEDELSE	19
6. AVSLUTNING	21
7. LITTERATURLISTE	23
VEDLEGG 1 - SAMTYKKESKJEMA	25
VEDLEGG 2 - INTERVJUGUIDE	29

1. Innledning

Astrid Lindgren sa «En barndom uten bøker, det er ingen barndom. Det er å være utestengt fra det fortrollede landet der man kan finne de mest sjeldne av alle gleder» (Bjorvand & Aisato, 2015, s. 90).

Når jeg begynte på barnehagelærerstudiet, visste jeg at bøker og lesing var temaet jeg ønsket for oppgaven min. Solstad (2018) skriver at vi må kunne lese for å delta i samfunnet og for å kunne orientere oss daglig i livet. Samfunnet er fortsatt bygget opp på en slik måte at vi ikke klarer oss uten å kunne lese. Barnehagen har derfor en viktig oppgave i å legge til rette for god lesekultur og gi barna muligheter å utvikle leselyst og kompetanse (Solstad, 2018, s. 11–12).

Erfaringer fra praksis og tidligere arbeidsplasser, samt samtaler med medstudenter har vist at det er store forskjeller både når det gjelder lesekultur og praksis i ulike barnehager. Det er av interesse fordi barnehagen er pålagt av Kunnskapsdepartementet gjennom rammeplanen å stimulere barnas språkutvikling blant annet gjennom å tilby et mangfold av bøker (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 49). Lesing burde dermed stå høyt på prioriteringslisten i barnehagen. Forskning viser derimot at det leses lite i skandinaviske barnehager (Solstad, 2018, s. 18). Derfor vil jeg se nærmere på lesekulturen i barnehagen og hva det er som påvirker den. Mer spesifikt vil jeg se på hvilken rolle barnehagelærere og ledelsen i barnehagen har og hvordan de kan bidra til å bygge en god kultur for lesing.

Problemstillingen jeg har valgt for denne oppgaven er;

Hvordan jobber barnehagelærere med å skape en god lesekultur i barnehagen?

Jeg har valgt å skrive en empirisk oppgave og brukt kvalitativt intervju for å få svar på problemstillingen min.

1.1. Oppgavens oppbygging

I denne oppgaven kommer jeg begynne med å presentere teori for besvarelsen av min problemstilling. Videre vil jeg legge fram hvilken metode jeg har brukt, presentere informanter, analyse av intervju og trekke fram hva jeg bør tenke på i forhold til forskningsetikk. Deretter presenterer jeg min empiri og hvilke resultater jeg har fått ut av

forskningen. Videre vil jeg drøfte mine funn opp mot teori og avslutningsvis komme fram til en konklusjon.

2. Teori

2.1. Lesekultur og lesepraksis

Kultur er et ord som de fleste forstår, men som ikke alltid er lett å definere. Kultur kan ofte forstås som noe som har en lang tradisjon. Språkrådets og UiB bokmålsordboka definerer *kultur* på følgende måte, «Holdninger, verdier og normer som er rådende hos en viss gruppe mennesker, i en organisasjon, en etat eller lignende.» (kultur, u.å.)

Hoel (2007) beskriver leseskultur på mange forskjellige måter. Det er noe vi har en positiv holdning til, det er å legge til rette for leseaktiviteter, å se verdien av det å kunne lese og barnehagen bidrar til å lage grunnlag for livslange lesevaner (s. 12). Leseskultur kan derfor forstås som et særdeles bredt og viktig tema i barnehagen. Barna skal kunne få oppleve kultur både gjennom bøker og lesing. Hoel et al. (2011) påpeker at det finnes mye variasjon i kultur mellom ulike barnehager og derfor er det viktig at barnehagehverdagen preges av leseaktiviteter. Videre hevder de at personalets holdninger og prioriteringer er vesentlige for kulturen og hva barna lærer (s. 16). Dette underbygges av det Haugen og Skogen (2021) mener, at våre holdninger etableres over en lengre tid og kan indikere hvilket miljø eller kultur vi har vokst opp i (s. 100).

Hoel et al. (2011) påpeker at lesing ikke er en selvsagt del av kulturen hjemme hos mange barn og av den grunn har barnehagen en viktig rolle i å danne et grunnlag for barnas leselyst og gi dem en førstehåndserfaring med lesing (s. 96). For å skape en god leseskultur er det derfor viktig at personalet engasjerer seg i temaet og forstår viktigheten lesing har for eksempel for barns språkutvikling. Hvilke holdninger og tanker personalet har til bøker og lesing gjenspeiles i kulturen, gjerne gjennom hvordan barna oppfører seg rundt bøker og hvordan de behandler bøkene. Hoel et al. (2011) framhever dette og legger til at barna får lære seg respekt for bøker og hva som er lov, samt at de trenger å oppleve hvordan andre bruker bøker og få tilbakemelding på eget bruk (s.69). Gjennom å se på personalet som rollemodeller kan barna sakte, men sikkert få en forståelse for hva en bok er, forstå at historier finnes i bøkene, at de ikke er leker og at bøkene er noe som hjelper dem å tilegne seg ny kunnskap (Solstad et al., 2018, s. 87).

Lesekultur kan og betegnes som lesepraksis, det vil si hvordan vi tilnærmer oss lesing i barnehagen. Solstad et al. (2018) gjennomførte et høytlesningsprosjekt i 2015 om bruk av bildebøker i barnehagen. Der de kartlagte lesepraksis og fant at den innebærer flere forskjellige elementer. Lesningens hyppighet, hvor den foregår, hvem som er inkludert, når det leses, kriterier for valg av bok og hvem som tar initiativet (s. 83). Med andre ord, lesepraksis er mer enn å bare lese en bok. Meningen bak hvorfor vi leser har og en betydning. Forskning viser at språklige gevinster av daglig høytlesning er store. Høigård (2019) refererer til Hagen (2017) som har funnet ut at barn som fikk daglig høytlesning viste betydelig framgang i språkutviklingen før skolestart (s. 172).

Lesing i barnehagen kan ofte deles i to kategorier, den spontane lesestunden og planlagte leseaktiviteter. Den spontane lesingen er forutsatt at bøkene er tilgjengelige for barna, Hoel et al. (2011) viser at voksne da ikke må være pådrivere for aktiviteten om lese miljøet bidrar til at barna har god tilgang til bøkene (s. 21). Med andre ord, for å komme på å bli lest for, må barna kunne se og velge seg en bok de vil at personalet leser for dem. Videre påpeker de at «Barna henter inspirasjon hos hverandre, [...] barnas egen kultur kan være bærer av leselyst og lese glede» (s. 22). Dette er noe vi kan se igjen i prosjektet hos Solstad et al. (2018), de mener at lesing vil alltid bidra til barns språkutvikling samt at lesing som estetisk erfaring, er noe barna finner glede i og synes er interessant å engasjere seg i (s. 31–32).

Planlagte leseaktiviteter hør ofte hjemme i samlingsstund. Hoel et al. (2011) mener at i tillegg til samlingsstund kan personalet legge til rette for en fast dag i uken der de fokuserer på bøker (s. 101). Det finnes mange forskjellige måter å gjennomføre en leseaktivitet, men for de planlagte er forberedelse en viktig komponent. Hoel et al. (2011) påpeker at personalet bør tenke gjennom hvordan de vil formidle bøker og at det er deres ansvar å forberede seg i forkant av leseaktiviteten. Videre skriver de at det er viktig at de voksne velger bøker de er kjent med, for det gjør det lettere å for eksempel, samtale om illustrasjoner (s. 82). Når personalet kjenner boken godt kan de variere hvordan de formidler boken, så hver gang kan den oppleves på ny måte. Høigård (2019) sier at de viktigste voksenbidragene i samtalen bør være åpne spørsmål, undring og gjenkjenningsglede. Videre mener hun at kvalitet, både estetisk og litterær, er viktig når bøkene skal leses gjentatte ganger (s. 56). Dette underbygges av Solstad (2018) som understreker at høytlesning i barnehagen kan bidra til progresjon og utvikling, slik at samme bok ikke blir lest på samme måte hver gang (s. 121). Å lese samme bok om og om igjen er ikke noe som barna opplever som kjedelig, de kan få bekreftelse på at

dette er noe de kan og med å lese samme boken mange ganger kan leseaktivitetens språkstimulerende verdi øke (Hoel et al., 2011, s. 54).

2.2. Bokutvalg - kvalitet

Bokutvalget i barnehagen har stor betydning for lesekulturen. Høigård (2019) hevder at i tillegg til spontan lesing bør barnehagen ha en langsiktig plan for hvilke bøker de leser for barna (s. 147). Derfor er barnehagens boksamling viktig, ledelsen og personalet bør drøfte og ha en plan over hvilke bøker de tar inn i samlinga. For Solstad et al. (2018) betyr det at barn må møte bredde i litteraturen og kvalitet. Barna bør eksponeres for ulike tema som er gjenkjennelige og de kan identifisere seg med. Bøker for eksempel som er humoristiske, triste, utfordrende eller rare (s. 77). Hoel et al. (2011) forteller at det må være mange nok, gode og fristende bøker som både barn og voksne ønsker å lese. Det påpekes at bøkene skal være synlige for barna og bør være presentert på en innbydende måte (s. 68). Hvor og hvordan bøkene er plassert er og vesentlig, å oppbevare bøkene i et skap er kritikkverdig sier Solstad et al. (2018, s. 89). Bøker er en forbruksvare hevder Hoel et al. (2011), og et godt tegn på lesekultur er når bøker blir utslitt. Bøkene må erstattes med nye på samme måte som andre leker (s. 70–71). Derfor er det viktig at barna har fri tilgang til bøkene.

I høytlesningsprosjektet til Solstad kom det fram at når barna fikk valget mellom ny eller gammel litteratur, valgte de som regel nyere litteratur (Solstad et al., 2018, s. 85). Birkeland (2017) hevder derimot at nyere litteratur finner sjeldent veien til bokhylla i barnehagen og peker mot en studie av Petersen (2007) som viser at barnehagens litteratur består hovedsakelig av foreldregenerasjonens bøker og kjente figurer fra populærkulturen (s. 60). Det at karakterene er kjente for barna garanterer ikke at bøkene er gode sier Hoel et al. (2011), videre påpekes det at bøker har ulike språklige kvaliteter og kommersielle massemarkedsbøker vil nødvendigvis ikke tilby den samme språklige bevisstheten som bøker skrevet av skjønnlitterære forfattere (s. 53). Solstad (2018) illustrerer at kvalitet i bøker kan være knyttet til både bilder og ord. Måten de er fortalt på, samt at bokens innhold, visuelle uttrykk, form og layout har betydning for kvaliteten (2018, s. 98). Solstad et al. (2018) forteller at barnas leselyst henger sammen med nye bøker og barna trenger oppleve bøker fra deres samtid (s. 78; 85). Barna bør derimot og møte klassiske tekster og eventyr for å få en felles referanse de kan ta med seg videre sier Hoel et al. (2011, s. 60).

2.3. Ledelse – holdninger

Høigård (2019) påpeker at personalets holdninger og kompetanse er avgjørende for språkmiljøet i barnehagen (s. 173). Hoel et al. (2011) formulerer det slik, om personalet ikke er interessert i lesing blir det vanskelig for barna å oppleve lesing som en positiv aktivitet. For å gjøre barn til lesere må vi tenke på vår egen holdning, for lesing er en praksis barna sosialiseres inn i (s. 96). Hvordan vi forholder oss til bøker og lesing har derfor en stor effekt på om vi klarer å fange barnas interesse for lesing. Dette underbygges av Solstad (2016) som skriver at i leseaktiviteter med barn har barnehagelæreren en viktig rolle, samt at den skal veilede og motivere øvrig personal (s. 158). Dette viser at det er ikke bare barna som skal motiveres til lesing, personalet kan og ha behov for økt forståelse for hvorfor de bør lese for barna.

Skogen og Haugen (2021) skriver at «det er viktig å øke medarbeidernes kompetanse for arbeidet og/eller holdninger som forteller hvor viktig arbeidet med barn er» (s. 121). Med andre ord, de må få faglige begrunnelser for hvorfor det er viktig å lese og hvilke gevinster et godt språkarbeid og -miljø har å bety i barnehagehverdagen. Haugen og Skogen (2021) påpeker at personalets holdninger kan ha en påvirkning på hvilke holdninger barna utvikler (s. 100). Dette kan bety at om personalet alltid sier nei til å lese, kommer barna lære seg at de ikke ser verdien i lesing og kommer svare nei, når spørsmålet kommer tilbake til dem. Dette underbygges av Hoel et al. (2011) som sier at det som har verdi hos de voksne, får og verdi hos barna og deres leseaktiviteter bekreftes av hvilken funksjon lesing har in i barnehagehverdagen samt at den gjenspeiler de voksnes posisjon som rollemodeller. Videre påpekes det at om voksne er bevisst eget språkbruk kan det bidra til at øke barnas interesse for lesing (s. 96–97). Så det at snakke både om å lese og snakke positivt om bøker er vesentlig for å bygge lesekulturen.

3. Metode

3.1. Valg av metode

Metode kan beskrives som veien vi tar for å nå fram til vårt mål. Den hjelper oss å samle på informasjonen vi trenger for å svare på våre spørsmål (Dalland, 2020, s. 54). Det finns ulike tilnærminger på hvordan vi gjør det. Metode kan deles opp i to kategorier, kvantitativ og kvalitativ metode. Kvantitativ metode er for de som vil gå i bredden for å finne det som er

felles. Den er strukturert og målbar. Kvalitativ metode derimot går i dybden. Dalland (2020) sier at formålet med den er å forsøke finne fram mening og opplevelse som ikke kan måles (s. 54). I mitt prosjekt valgte jeg å ta i bruk kvalitativ metode i form av semistrukturert intervju for å få relevante svar på forskningen min.

3.2. Informanter

Et strategisk valg ble gjort da det kom til valg av informanter (Dalland, 2020, s. 59–60). For å belyse min problemstilling ønsket jeg å ha informanter som jobbet med lesing som satsningsområde. Samtidig ville jeg og høre fra en barnehage som hadde andre satsningsområder. Jeg kontaktet Professor Trude Hoel ved Lesesentret og spurte om hun kunne foreslå noen jeg kunne ta kontakt med. Christoffersen og Johannessen (2012) beskriver dette som snøballmetoden, der kontakt med en person gir kontakt med flere personer. Videre skriver de om kriteriebasert utvalg, der man velger informanter basert på særskilte kriterier (s. 51). Mine kriterier var todelt, for det første trengte informantene å være utdannet barnehagelærere og for det andre trengte de enten å jobbe med lesing som satsningsområde eller som tidligere nevnt, ikke ha uttalt fokus på lesing.

Totalt hadde jeg fire informanter fra tre forskjellige barnehager. To av barnehagene var kommunale og den tredje var privat. Tre av informantene jobbet med lesing som satsningsområde og fikk jeg kontakt med de tre etter anbefaling fra Professor Trude Hoel. Avdelingslederen, informant B og informant A jobbet i samme barnehage. Informant C jobbet i kommunal barnehage med andre satsningsområder enn lesing og informant D jobbet i en privat barnehage med fokus på lesing.

Informant A er utdannet barnehagelærer og har jobbet i 14 år derav 13 år i samme barnehage.

Informant B er utdannet barnehagelærer og har jobbet i 34 år, har jobbet som avdelingsleder de siste to årene.

Informant C er utdannet barnehagelærer og har jobbet i 3 år.

Informant D er utdannet barnehagelærer og har jobbet i 26 år.

Jeg valgte å ha avdelingsleder med i mitt utvalg fordi ledelsen kan ha stor påvirkning på kulturen i barnehagen. Det er avdelingsleder i samarbeid med virksomhetsleder som setter tonen for det som barnehagen velger som satsningsområde. Skogen og Haugen (2021) påpeker at en del av lederens jobb er å motivere personalet (s. 113). Så det kunne være interessant å se om lederens syn på lesing har en påvirkning på kulturen. Etersom jeg bare

har intervjuet en leder, kan ikke resultatet generaliseres for alle barnehager. Det gir bare et lite innblikk om mulige påvirkninger.

3.3. Intervju

Intervju kan også betegnes som en samtale mellom to personer. Bergsland og Jæger (2014) skriver at man må ha en forståelse av et fenomen for å kunne stille relevante spørsmål og skaffe seg ny kunnskap om fenomenet (s. 70). Som kom fram tidligere valgte jeg å gjennomføre et semistrukturert intervju. Under intervjuet støttet jeg meg på en intervjuguide (se vedlegg 2), Dalland (2020) skriver at intervjuguiden er det som hjelper oss å forberede oss både faglig og mentalt for møtet med intervjupersonen. Videre skriver han at åpen intervjusituasjon bidrar til større mulighet å få levende og spontane svar (s. 83). Intervjuene ble gjennomført i informantene sine barnehager i deres arbeidstid. Jeg begynte med å informere kort om prosjektet og hvorfor jeg valgte temaet. Jeg gikk gjennom skjemaet, «*Hverdagspraksiser*» (se vedlegg 1) i forhold til taushetsplikt og anonymisering og det ble signert før intervjuet begynte. Siden vi ikke hadde lov til å bruke lydopptak, bestemte jeg meg for å ha en medstudent med meg som skribent under tre av intervjuene. Hensikten var for å kunne ha bedre flyt i intervjuet. Bergsland og Jæger (2014) sier at det er vanskelig å ta gode notater og samtidig lytte aktivt (s. 70). Siste intervjuet gjennomførte jeg selv uten min medstudent. På grunn av pauser for å skrive ned svarene, merket jeg at flyten var ikke like god i det intervjuet som de andre. Dessuten var det vanskelig å tenke på oppfølgingsspørsmål ettersom konsentrasjonen hovedsakelig var på å notere ned alt informanten sa. Varigheten på intervjuene varierte mellom 30 – 40 minutter, noe som var litt i underkant av det jeg hadde informert om.

3.4. Analyse av funn

Dalland (2020) skriver at analysen er for å hjelpe oss å finne ut hvilken informasjon vi har fått gjennom intervjuet. Videre påpeker han at det å alternere mellom analyse og tolkning er en del av kvalitetskontrollen (s. 94). Jeg har bearbeidet materialet mitt ved å først lese grundig gjennom alle intervjuene. Deretter har jeg samlet alt materiale i ett dokument og støttet meg på fargekoder for å skille mellom svarene og hjelpe meg å finne gjentatte tema. Dette er noe Bergsland og Jæger refererer til som struktureringsarbeid og det hjelper med å finne det som er betydningsfullt for problemstillingen (2014, s. 81–82).

3.5. Feilkilder

I et forskningsprosjekt oppstår det alltid noen feilkilder. Dalland (2020) mener at måten vi samler inn vår data må være så presis som mulig (s. 63). Bergsland & Jæger (2014) refererer til denne prosessen som reliabilitet. Det vil si, troverdigheten av hvordan vi samler inn vår data og hvor pålitelig den er, hvordan vi bearbeider den, analyserer og til slutt tolker (s. 80). Alt dette er viktig for kvaliteten i forskningen. En mulig feilkilde kan være i forhold til min egen forforståelse. Dalland (2020) nevner at vi har våre tanker om valgt tema og mulige resultat (s. 63). Jeg hadde gjort meg noen tanker om temaet i forkant av intervjuet og det kunne ha hatt en påvirkning på gjennomføringen av intervjuet. Min egen væremåte, kroppsspråket, ansiktsuttrykk eller min generelle kommunikasjon, alt kan ha hatt en påvirkning. Dalland (2020) har påpekt at kommunikasjonsprosessen kan være en mulig feilkilde (s. 63). Da norsk ikke er mitt morsmål, kan mine formuleringer, hvordan informanten forstod spørsmålet og hvordan jeg oppfattet svarene være grunner til redusert pålitelighet. I tillegg kan det være en feilkilde at jeg hadde en medstudent som noterte svarene for meg. Hva jeg hørte, og hva min medstudent hørte og skrev ned kan ha vært forskjellige ting. En annen feilkilde kan være at jeg hadde kjennskap til en av informantene fra før av. Dalland (2020) skriver at relevant data til problemstillingen er et grunnleggende krav for besvarelsen (s. 63). Informant C hadde uttalt at lesing ikke var prioritert, derfor tok jeg et bevisst valg for å få dette perspektivet med i prosjektet. Den relasjonen kunne derimot farge svarene jeg fikk med tanke på at det var lettere for informanten å gi meg de svarene jeg var ute etter.

3.6. Forskningsetikk

Ifølge Dalland (2020) får vi tenke på hvilke etiske utfordringer vi kan stå framme for i et forskningsarbeid. Forskningsetikken hjelper oss å vurdere vår forskning opp mot de normene og verdiene som finnes i vårt samfunn. Vurderingen tar hensyn til helheten av forskningsprosessen, alt fra valg av problemstilling til metodevalg og hvilke resultat kommer fram og hvordan de brukes (s. 167–168). Christoffersen og Johannessen (2012) påpeker at i kvalitative undersøkelser får man sikre anonymitet av informanter så de ikke er gjenkjennbare. Vi må ivareta etiske prinsipper i forhold til informantenes autonomi og selvbestemmelse (s. 46–47). Bruk av samtykkeskjema blir derfor viktig for å sikre informantenes anonymitet og vår taushetsplikt.

4. Empiri

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere funnene fra min empiri for å besvare min problemstilling «**Hvordan jobber barnehagelærere med å skape en god lesekultur i barnehagen?**». For å få en enklere oversikt har jeg delt opp empirien i kategoriene «lesekultur og lesepraksis», «bokutvalg - kvalitet» og «ledelse - holdninger». Svarene fra informantene er tolket av meg og ikke direkte sitat.

4.1. Lesekultur og lesepraksis

Jeg spør informantene hva de tenker på når de hører ordet «lesekultur»?

Informant A forteller at for henne betyr det at bøker har en naturlig plass i barnehagen. Bøker er noe hun bruker veldig mye og er selv glad i å lese. Barnehagen har tidligere deltatt i en del leseprosjekter, som eksempel Didaktisk vurderingsverktøy av bildebok-apper (VEBB) og språkløype. De har jobbet for å gjøre bøker til en naturlig del av barnehagen og barnas hverdag.

Informant B svarer at ordet lesekultur er vanskelig å definere for det finnes ulike former for lesekultur. I en god kultur har lesing blitt en del av avdelingen og bøker skal være tilgjengelige for alle. De voksne er interesserte i bøker og deres interesse vil smitte over på barna. Voksnes holdninger til lesing vil bli synlige gjennom hvilken lesepraksis de har.

Informant C mener at personalet må ha en felles enighet at de har lyst å jobbe med lesing, hvilket betyr at de leser mer enn bare en sjelden gang og at de snakker både generelt og positivt om bøker.

Informant D synes lesekultur er noe alle barnehager burde ha et bevisst forhold til. Han mener at en del av lesekulturen inkluderer hans egen forberedelse for en leseøkt og at man tenker over hvilke bøker man tar med inn i barnehagen. Kommersiell barnelitteratur, for eksempel fra Goboken, er han ikke så glad i. Han mener at det handler mer om å ta inn gode bøker som gjør at sluttresultatet blir bra. Bevissthet rundt hvordan man skal jobbe med bøker og hva man skal gjøre med dem, er viktig.

Videre spurte jeg om det fantes felles lesekultur i barnehagen og deres inntrykk rundt hvordan de andre avdelingene jobbet med bøker og høytlesing.

Her var alle ganske enige at det ikke var en felles lesekultur innad i barnehagen.

Informant A sier at de er en lesende barnehage og derfor skal det være en felles lesekultur. De som har mer erfaring har lesepraksisen i ryggraden, de har vært med på kurs med språkløypa og har øvd på forskjellige måter å lese på. Barnehagen skal ha minst en planlagt leseaktivitet i uken, men den blir ikke alltid gjennomført.

Informant B sier at de jobber veldig forskjellig og synes det er vanskelig å få nyutdannede med på rutinen ettersom det er krevende nok for dem å finne ut av sin rolle som pedagog. Når det praktiske er på plass kan de sette søkelys på god lesekultur.

Informant C har observert at andre pedagoger leser av og til, men synes barnehagen er ikke så god på lesing. Dette er ikke et tema som kommer opp på pedagogiske møter eller er diskutert av personalet. Hun har et ønske om at få til samarbeid med de andre småbarnsavdelingene der de kan jobbe felles med bøker og lesing.

Informant D forteller at det ikke er felles lesekultur, men at barnehagen jobber kontinuerlig med å bygge den. Han har jevnlig drypp på personalmøter, fagmøter og pedagogiske møter der han utfordrer personalet å ta med seg en bok for å lære seg samtalebasert lesing. Han forteller at de ansatte får ofte en aha-opplevelse og etter en stund begynner de å endre hvilke typer bøker de tar med seg samt at de tenker mer over hvilke bøker de velger ut for barna

På spørsmålet om hvordan avdelingen eller barnehagen jobber med lesing svarer informantene at de jobber med planlagte aktiviteter. *Informant A* velger bøker knyttet til tema, for eksempel vennskap og høst, og alle aktiviteter går tilbake til boken som blir valgt.

Informant D forteller at de har to dager i uken for språklige aktiviteter. De jobber med språk i form av sanger, lesing, rim og regler og dikt. Hans ønske er at barna skal få variert forhold til språk. De jobber med fokus ord for språktiltak som kobles til sesongen eller månedens tema.

Informant C sier at i hverdagen er det ikke så mange som bruker bøker i barnehagen. Om noen tar fram bøker er det ofte i slutten av dagen når det er få barn igjen. Hennes avdeling har valgt å bruke første halvtimen av sovetid når pauseavviklingen begynner, til å lese for de barna som er våkne. Hensikten er at de barna skal få ta en liten pause og slappe litt av. Denne høsten sover alle. Avdelingen har jobbet lenge med å få månedens bok inn på månedsplanen. Å jobbe fast med en bok har hatt positiv påvirkning barna, inkludert de som ikke har så mye språk.

4.2. Kvalitet – bokutvalg

Jeg ber informantene fortelle meg om bokutvalget i barnehagen. Hvor de plasserer bøkene og om bøkene er tilgjengelige for barna.

Informant B forteller at hun er opptatt av og ønsker at personalet bruker ny litteratur, så hun går ofte på biblioteket og låner nye bøker. Kontoret i barnehagen har et mindre bibliotek med nyere bøker som de ansatte kan låne. Hun merker derimot at personalet ofte velger eldre litteratur de kjenner seg trygg på. Bøker er en forbruksvare og skal brukes, derfor skal de og være tilgjengelige for barna.

Informant A sier at de er oppmuntret til å bruke nye bøker, men sier at de har en god blanding av gamle og nye bøker. De gamle bøkene fenger ikke alltid som de nye ettersom barna har ikke samme referanseramme fra barndommen som de voksne. Eventyr synes hun er tidløse og lette for barna å relatere seg til. Barna har tilgang til en blanding av bøker i en kasse på hjul, noen få kvalitetsbøker får de ha, men majoriteten av de nyere kvalitetsbøkene er lagret oppi i et skap som bare de ansatte har tilgang til. Barna derimot vet at de bøkene finnes og at de kan alltid spør om å få lese de sammen med en voksen.

Informant C forteller at barnehagen har eget bibliotek og innrømmer at hun vet ikke hvilke bøker som finnes der og bruker ikke det. Hun vet hvilke bøker de har på avdelingen og der er bøkene ikke tilgjengelige for barna. Begrunnelsen for det er at barnehagen har mye ødelagte bøker, så de vil forsøke å ta vare på de som fortsatt er i god stand.

Informant D hevder at de har bøker med lite tekst og gode illustrasjoner, for eksempel bøker av Lisa Aisato, Svein Nyhus & Stina Wirsén. Videre sier han at de har nylig gått gjennom mye av bøkene i barnehagen og tatt ut mange som de syntes var dårligere kvalitet. Barna har god tilgang på bøkene, de har bokhyller i barnas høyde der bøkene vises med omslagssiden først. Barna vet at de skal ta vare på bøkene og vise respekt for dem.

Informantene fikk spørsmålene om de brukte biblioteket eller om barnehagen kjøpte in nye bøker og då hvem som bestemte hvilke bøker ble kjøpt inn.

Informantene ønsket at de brukte biblioteket mer enn de gjorde, men på grunn av korona og lengre vei til biblioteket da blir det ikke prioritert. *Informant B* tar seg turen til biblioteket og låner bøker av og til. Kjøp av bøker er ikke prioritert i de kommunale barnehagene og informant B & C nevner at det er ikke tildelt ressurser for kjøp av bøker. Informant B legger til at hun kjøper uansett mye bøker, hun bestemmer hvilke bøker kjøpes inn og satser på kvalitet fordi det er viktig for henne. Informant C sier at avdelingene får bestemme bøker selv, men at avdelingsleder må godkjenne pengebruken. Hun tenker på barns medvirkning og at deres interesse får være med å styre hvilke bøker blir kjøpt. Hun kjøpte «bukkene bruse på badeland» for egne penger for å bygge på barnas interesse for historien. *Informant D* som jobber i en privat barnehage, sier at de sparer ikke penger på å kjøpe bøker. Han får bestemme i stort sett selv hva blir kjøpt, gir en liste til avdelingsleder eller kjøper selv. Barnehagen feirer verdens bokdag, 23 april. Da kjøper de bøker for hvert alderstrinn, pakker dem inn og presenterer for barna.

Jeg spurte informantene om de trodde bokutvalget i barnehagen påvirket hvor mye det ble lest for barna?

Alle informantene var enige i at bokutvalget hadde en påvirkning. De trekker fram at det er viktig med interessante og relevante bøker i god stand. Voksnes interesse i tillegg til bokutvalget kan ha en innflytelse på hvor mye barna blir lest for og hvor mye de leser selv. Det er viktig å oppdatere barnehagens bibliotek og presentere nyere bøker samt beholde noe av eldre litteratur eller klassikere. Bøkenes kvalitet blir nevnt som påvirkningsfaktor. Når bokutvalget består av mer enn bare kommersiell litteratur, for eksempel Postman Pat eller Tassen synes informant D at det er kjekkere å lese og sier at gode bøker er godt utgangspunkt for leselyst.

4.3. Ledelse – holdninger

Jeg spurte hvordan personalet på avdelingen påvirket leselysten på avdelingen.

Informant D opplever at alle på avdelingen har lyst og driv for å lese. De leser mye på tvers av avdelingene og det er takket økt bevissthet rundt hvorfor og hva skal leses. *Informant B* opplever at det er alltid de samme voksne som leser for barna og at det er stor variasjon på avdelingene. De som ikke er så opptatt av å lese, leser ikke mye. Dette er i tråd med det *Informant A* sier, for henne er det veldig avhengig av hvem hun jobber med. Hun liker å lese

og prioriterer leseaktiviteter, men hennes kollega er veldig glad i å være ute hvilket gjør at lesing får ikke stor plass i hverdagen. *Informant C* har opplevd at om hun er pådriver til lesing og leser i samlinger, påvirker det personalet. Hun legger til at barna kan være større pådriver til lesing enn øvrig personal.

Hvorfor leser du for barna?

Informantene sier at det er kjekt og spennende at lese med barna og fin opplevelse å dele med dem. Å se og oppleve leseglede hos barna og hvor lett det er å engasjere barna gjennom lesing er noe informant C trekker fram. Informanter A og B nevner at de liker å samtale med barna om bøkens tema og få oppleve deres perspektiv. *Informant D* beskriver hvordan han kan bli kjent med barna på en helt annen måte gjennom å undre seg over bilder og samtale om bøkene. Språkutviklingen som skjer, er en positiv bonus og målet er alltid å få til en god stund sammen med barna og bruke god tid med hver bok.

Merker du forskjell på deg selv når du leser en bok du liker motsatt til en bok du ikke liker så godt og hvordan kan det påvirke barna?

Informant A sier hun liker best og leser med mer innlevelse, bøker hun velger selv kontra for eksempel Disney bøker som barna velger. Hennes preferanse har ingen påvirkning på barna som uansett velger samme bok om og om igjen.

Informant B merker forskjell på seg selv og har lagt merke til at barna ser på henne av og til og forstår at hun vill lese en annen bok.

Informant C sier at hun personlig ikke liker å lese, men merker at bøker med lite tekst fanger både henne og barna. Hennes entusiasme under lesningen påvirker barna positivt. Derfor er det viktig at personalet setter seg inn i bøkene og er bevisst på stemme og tonelege for å kunne formidle historien.

Informant D forteller at dersom barna velger bøker som Tassen, en bok han synes er kjedelig, handler det mer om hans formidling av boken. Selv om utgangspunktet er dårlig, klarer han å få til samme kvalitet i formidlingen. Han må vise lyst for lesingen for å være profesjonell selv om han ikke liker boken, for om han sier nei til å lese en bok, kan de ta vekk leselysten hos barna.

På spørsmålet hva kan du som barnehagelærer gjøre for å skape god lesekultur svarte informanter B og C at motivasjon og at være et godt forbilde for de ansatte er viktig.

Informant C la til at hun kunne snakke om viktigheten av å lese, oppfordre personalet til å ta med bøker de likte og på den måten oppmuntre dem til å lese mer. Hun og informant A

nevner at de kan vise personalet hvordan man kan lese bok på forskjellige måter, for eksempel «lese» bildene, men C legger til at det handler mer om hvor engasjert hun er som leser.

Informant D sier at om alle skjønner at en bok ikke bare er en bok og om det prinsippet er på plass, da blir det lettere å formidle bøkene. Med å være bevisst over hvilke bøker som tilbys kan alle oppleve at lesing er gøy og lysten for lesingen vil øke. Han synes det er feil om bøkene ble brukt for å roe ned barna så motivasjonen bak hvorfor en leser, er viktig. Han mener at god lesekultur innebærer at personalet har en god motivasjon for å lese og den bør være at de leser for de liker det og ikke bare leser for å lese.

Informant B som avdelingsleder fikk oppfølgingsspørsmålet **Hvordan skulle du begrunne hvorfor det skal leses?** Hun sier at den felles opplevelsen barna får kan bidra til at de leker boken. Bøkene skaper rom for å bearbeide følelser, de hjelper barna å utvikle sin fantasi og språkstimulering skjer via undring og samtaler.

5. Analyse med teoretisk drøfting

I dette kapitlet vil jeg drøfte mine funn og analysere opp mot teori for å svare på problemstillingen «**Hvordan jobber barnehagelærere med å skape en god lesekultur i barnehagen?**» Personalets erfaringer, praksiser og holdninger til lesing danner grunnlaget for besvarelsen.

5.1. Lesekultur og lesepraksis

Det finnes ikke noe fasit for hva lesekultur er. Det er et begrep som er vanskelig å definere og alle har sin egen tanke eller idé om hva begrepet innebærer. For meg er lesekultur i tråd med det Hoel (2007) sier om lesekultur. At det er noe vi har positiv holdning til, at vi legger til rette for leseaktiviteter, ser verdien av å lese og at barnehagen lager grunnlag for livslange lesevaner (s. 12). Informantene uttrykker at det er noe barnehagen skal ha et bevisst forhold til, der bøker har en naturlig plass og er tilgjengelige for alle. Personalets holdninger, hvordan de snakker om bøker, forberedelser til leseøkter og bevissthet rundt bøkernes kvalitet og hvordan man skal jobbe med bøker blir og trukket fram som vesentlige ting.

Allikevel finnes det ikke en felles lesekultur i de ulike barnehagene. Informant A trekker fram at de skal ha en fast lese aktivitet i uken slik Hoel et al. (2011, s. 101) mener er fint å

legge til rette for, men forteller at det ikke alltid blir gjennomført. Informant B fra samme barnehage synes det er vanskelig å få nyutdannede med på rutinen. Dette kan bety at de som har jobbet lenge synes det er vanskelig å dra lasset alene eller la seg påvirkes av andres holdninger. Nyutdannede kommer dessuten inn i en etablert kultur. Solstad (2016) påpeker at barnehagelæreren skal motivere og veilede øvrig personal (s. 158). Noe som informant D forsøker å gjøre på forskjellige møter og på den måten hjelper med å bygge opp en felles lesekultur.

Hvordan informantene jobber med lesing er forskjellig, på samme måte som Solstad et al. (2018 s. 83) fant ut at lesepraksis har mange ulike elementer. Informant A jobber ut ifra tema med valgt bok, informant D har faste aktiviteter to dager i uken med fokus på språklig variasjon og informant C, når hun har våkne barn, leser for dem når de minste sover. Jeg kan ikke hevde at de ulike praksisene er bedre enn andre, alle har sine språklige gevinster. Det er interessant er at informant C, som uttrykker at hverdagsbruken av bøker er liten, har etablert en liten lesegruppe for de eldste som ikke sover, uten å være bevisst om det.

5.2. Bokutvalg/kvalitet

Når det kommer til bokutvalg og kvalitet viser mine funn at det er ulikheter mellom de to barnehagene som uttalt jobber med lesing og den barnehagen som har andre satsningsområder. Det kan være rimelig å tenke at personalets jobberfaring har en påvirkning der. Informanter A, B & D har jobbet i 14, 34 og 26 år sammenlignet med informant C sine 3 år. Samtidig vil jeg ikke hevde at en nyutdannet barnehagelærer ikke kan ha samme kunnskap eller lidenskap for bokutvalg og kvalitetsbøker som de med lengre erfaring. Derimot viser empirien i dette tilfellet, store forskjeller.

Informanter A, B & D trekker fram at de har kvalitetsbøker, som påpekt av Solstad (2018, s. 98) og en blanding av eldre og ny litteratur som barna har tilgang til og ber om å bli lest for. Informant A innrømmer at noen kvalitetsbøker er oppbevart i et skap, noe som Solstad et al. (2018 s. 89) sier er kritikkverdige, men informant B fra samme barnehage begrunner barnas tilgang med at bøkene er forbruksvare, slik Hoel et al. (2011 s. 70-71) sier er et godt tegn på lesekultur. Dette viser at det er ikke alltid samsvar i praksis i samme barnehage. Ledelsen tenker bøkene kan brukes fritt, men barnehagelæreren er mer forsiktig.

Det kan tenkes at årsaken er at barnehagelæreren er med barna og ser hvordan de behandler bøkene, men avdelingslederen har ikke like godt innblikk i hverdagsbruken. I tillegg har

informant B budsjettoversikt og kan bestemme over kjøp av bøker, selv om kommunen ikke prioriterer det. Informant A derimot har ikke det. Derfor kan det tolkes slik at informant A tenker at kvalitetsbøkene skal brukes i lag med en voksen som kan være rollemodell for bruk slik Solstad (2018, s. 87) mener og at barna kan på den måten lære seg respekt for bøkene som påpekt av Hoel et al. (2011, s. 69).

Informant C nevner at barnehagen har mye ødelagte bøker samt at hun ikke er klar over hvilke bøker de har. Dette kan ha sammenheng med at det ikke er mye hverdagsbruk av bøker i den barnehagen. Det kan forklares av at når boksamlingen er veldig utslitt så er det ikke fristende å lese bøker og det kan påvirke hvor god lesekultur en kan få til. Hoel et al. (2011) mener at barnehagen må ha boksamling som frister både barn og voksne til lesing og at bøkene må både være synlige og lagt fram på en innbydende måte (s. 68). Barnehagen har andre satsningsområder enn lesing, dermed kan det se ut som at de ikke prioriterer å gå igjennom sin boksamling og kaste det som er både utslitt og av dårligere kvalitet slik som informant D har gjort i sin barnehage. Det som er viktig er at bøkene må erstattes med nye slik Hoel et al. (2011, s. 70–71) påpeker. For den private barnehagen er det ikke et problem ettersom de satser på bøker og kjøper bøker som de vil. Gjennom egen erfaring vet jeg at kommunale barnehager er bundet av kontrakter og kan derfor ikke benytte seg av samme tilbud i bokbutikker som den private med mindre de kjøper bøkene selv for egne penger. I slikt tilfelle står barnehagen i fare for at personalet tar med seg kvalitetsbøkene når de eventuelt slutter og det som står igjen er som Birkeland (2017) påpeker, bøker fra populærkulturen med kjente karakterer (s. 60). Det at de er kjente for barna garanterer ikke at bøkene er gode hevder Hoel et al. (2011, s. 53).

Barna trenger nye bøker sier Solstad et al. (2018), det henger sammen med deres leselyst (s. 85). Jeg vil hevde at nye bøker henger og sammen med personalets leselyst. Informantene forteller at bokutvalget har en påvirkning på hvor mye de leser for barna og at det er viktig med interessante, kvalitetsbøker i god stand. Personalets holdninger kan og ha en innflytelse og det skal jeg se videre på i neste avsnitt.

5.3. Ledelse

Informantene har forskjellige opplevelser rundt personalets leselyst på avdelingen. Informant D opplever at alle har lyst og driv for å lese, takket være arbeidet de har gjort for å bygge opp lesekultur. Informant B som har en større oversikt over hele barnehagen, opplever at det er

alltid de samme voksne som leser og at de som ikke er så opptatt av lesing, leser sjeldent. Noe som informant A kjenner igjen, selv prioriterer hun leseaktiviteter, men leselysten påvirkes av hvem hun jobber med og deres interesse for lesing. Hoel et al. (2011) påpeker at det er vanskelig for barna å oppleve lesing som positiv aktivitet om personalet ikke er interessert (s. 96). For å bygge interessen er det viktig å øke personalets faglige kompetanse for hvorfor de bør lese som påpekt av Skogen og Haugen (2021 s. 121). Ledelsen har en viktig jobb å motivere sin personal i slike tilfeller samt at barnehagelærerne trenger å stå for sin kunnskap og kompetanse slik at de klarer å veilede øvrig personal. Personalets holdninger kan ha en påvirkning på holdningene barna utvikler skriver Haugen og Skogen (2021, s. 100). Derfor er det vesentlig at de som har ansvaret på avdelingen, er de som bygger kulturen og forsøker å få resten med på laget. Det er i tråd med det informant C sier, hun merker at når hun er pådriver til lesing, har det en positiv påvirkning på øvrig personal.

Det finnes mange ulike grunner for hvorfor en bør lese for barn, språklig gevinst er en av dem. Mine funn viser at mine informanter leser blant annet for glede. Lesing som estetisk erfaring er noe barna finner glede i og synes er interessant å engasjere seg i sier Solstad et al. (2018, s. 31–32). Når barna og voksne finner glede i lesingen blir det lettere å prioritere den i hverdagen.

Dette henger sammen med det Høigård (2019) mener om at personalets kompetanse og holdninger er avgjørende for språkmiljøet i barnehagen (s. 173). Selv om informantene er positive til lesing, merker noen av de forskjell på seg selv når de leser bøker de ikke liker så godt. Informant D trekker fram at han må være profesjonell og vise lyst for lesingen. For om han sier nei, kan det ta vekk leselysten hos barna. Det er i tråd med det Hoel et al. (2011) sier om at det som har verdi hos voksne får verdi hos barna og gjenspeiler voksnes posisjon som rollemodell (s. 96 -97). De hevder videre at barna skal sosialiseres inn i lesekulturen (s. 96), en kultur de voksne har ansvar for å bygge. Informant A forteller at hun merker forskjell på seg selv når hun leser bok hun liker motsatt til en Disney bok som barna velger. Hennes innlevelse er større når hun velger boken, men sier at preferansen har ingen påvirkning på barna, de velger samme bok om og om igjen. En kan tenke på hennes profesjonalitet slik informant D nevnte. Formidlingen av boken er viktig uansett hvilke følelser en har til boken, Høigård (2019) nevner at estetisk og litterær kvalitet er viktig ved gjentatt lesing (s. 56). Det kan tolkes som den estetiske siden av boken, men og den estetiske siden i selve formidlingen. I dette tilfellet, hvor mye innlevelse en har. Selv om barna ikke merker forskjell nå, kan det være at de merker forskjell senere. Hva vil det bety for deres leselyst eller leseglede når de

merker at voksne gir mer av seg når de velger bøkene motsatt til bøkene barna velger? For som Solstad et al. (2018) sier, lesing bidrar alltid til språkutvikling (s. 31-32) men for å gjøre barn til lesere må vi tenke over vår egen holdning sier Hoel et al. (2011 s. 96). Disneyboken har nødvendigvis ikke samme språklige kvalitet som en bok skrevet av skjønnlitteraturs forfattere slik Hoel et al. (2011, s. 53) påpeker, men for å skape lese interesse for nyere kvalitetsbøker er personalet nødt å tenke langsiktig med å vise samme respekt for alle bøker og ikke la personlige preferanser farge formidlingen.

Hva kan barnehagelærere gjøre for å skape en god lesekultur? Det kan tenkes at første steget er å lese en bok. Prioritering av leseaktiviteter i hverdagen og synliggjøring av bøker på avdelingen. Autonomi rundt kjøp av bøker kan og være en hjelpende faktor. Om personalet får informasjon om hvilke bøker som er bra, og hvorfor, slik Informant D gir til sine medarbeidere, kan det bidra til at de kjøper bøker de er interessert i, hvilket kan lede til økt lesing. Det kan ta lang tid å skape en god lesekultur, men om jeg som barnehagelærer er begeistret over bøker og lesing har jeg kommet en bit på veien. Informantene trekker fram motivasjon som en viktig del av det å skape en god lesekultur, deres egen motivasjon, men og hvordan de motiverer øvrig personal, slik det påpekes av Solstad (2016, s. 158). Informant C nevner sin egen holdning som engasjert leser og at med å snakke om viktigheten av å lese kan det oppmuntre øvrig personal til å lese. Noe Hoel et al. (2011) mener kan bidra til å øke barnas interesse for lesing (s. 96–97), om personalet snakker positivt om bøker vil det påvirke barna positivt. På samme måte som Haugen og Skogen (2021) mener at personalets holdninger påvirker utviklingen av barnas holdninger (s. 100). Informant D mener at personalets motivasjon for lesing bør være fordi de liker å lese, som kan støttes av Hoel (2007) sin mening om at vi må ha positiv holdning til lesing for å skape en lesekultur (s. 12).

6. Avslutning

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan barnehagelærere jobber med å skape en god lesekultur. Gjennom analyse av empiri har jeg fått svar på hvordan lesekultur ser ut i tre forskjellige barnehager. Jeg stiller meg selv spørsmålet; hva er god lesekultur og hvem bestemmer om en lesekultur er bedre enn en annen? Informantene hevder ikke at de har god lesekultur, men de har derimot en form for lesekultur. Temaet er subjektivt, og det finnes ikke noe fasit. Allikevel er det noen sentrale funn som går igjen. Personalets holdning og

motivasjon for eksempel, spiller en stor rolle i å skape en god lesekultur. Deres prioriteringer og hvordan de ser på bøker er et annet aspekt. Hvordan de snakker om bøker og deres holdning i selve leseaktiviteten har og en påvirkning. Bokutvalget i barnehagen er en annen viktig faktor, der informantene nevner kvalitetsbøker framfor eldre litteratur fra populærkulturen. En kan anta at de barnehagene som satser på lesing har bedre utvalg av bøker enn den andre barnehagen, og det vises at bokutvalget har en betydning for lesingens hyppighet.

Jeg ville se på ledelse perspektivet i denne oppgaven for å se om den hadde en større påvirkning. Min konklusjon er at ledelsen kan være i form av avdelingsleder eller barnehagelærer. Det kreves bare én person som er begeistret og motivert for å begynne å bygge kulturen. Samtidig er det forståelig at det er vanskelig å dra lasset alene. I den forstand kan ledelsen bidra med å snakke om bøker på forskjellige møter i barnehagen, for igjen, å motivere personalet.

Etter selvrefleksjon ser jeg både en styrke og svakhet i denne oppgaven. Det at jeg hadde fire informanter er en styrke for å få bredde i oppgaven. Samtidig er det og en svakhet, fordi det er vanskelig å definere lesekultur. Å gå gjennom empiri fra fire informanter er veldig mye for en mindre oppgave som denne. Jeg trengte å ta noen valg for å begrense oppgaven og fikk derfor ikke ta alt med som jeg hadde ønsket. Jeg synes jeg fikk svar på hvordan lesekulturen er i barnehagen motsatt til hvordan en bygger en god lesekultur og det kommer tilbake til min intervjuguide. Jeg ser at det hadde kunne vært nyttig med et prøveintervju for å kunne finjustere spørsmålene, allikevel fikk jeg veldig bra og interessante svar. Selv om jeg hadde to informanter fra samme barnehage, hadde det vært interessant å intervju flere fra den barnehagen, for å få et enda sterkere bilde av kulturen. I framtiden hadde det vært spennende å utforske ledelses perspektivet videre og se hvilken påvirkning økonomien kan ha for å bygge en god lesekultur.

Dette var en spennende og lærerik prosess for meg. Jeg har enorm respekt for de som har gått i førveien og forsket på dette temaet. Som nyutdannet barnehagelærer håper jeg at jeg kommer til å klare å prioritere leseaktiviteter i hverdagen samtidig som jeg finner ut av min nye rolle.

7. Litteraturliste

- Bergsland, M.D. & Jæger, H. (2014). Bacheloroppgaven. I M.D. Bergsland & H. Jæger (Red.), *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* (s. 51–86). Cappelen Damm Akademisk.
- Birkeland, T. (2017). Å skape verden gjennom språket. I K. Bakke, C. Jensen & A. B. Sæbø (Red.), *Kunst, kultur og kreativitet: kunstfaglig arbeid i barnehagen* (2. utg., s. 47-77). Fagbokforlaget.
- Bjorvand, A-M. & Aisato, L. (2015). *Astrid Lindgren*. Cappelen Damm.
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Abstrakt forlag.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.
- Haugen, R & Skogen, E. (2021). Holdninger og kommunikasjon. I E. Skogen (Red.), *Å være leder i barnehagen* (s. 99–111). Fagbokforlaget.
- Hoel, T. (2007). Kultur for lesing. I T. Hoel. (Red.), *Bok i bruk i barnehagen: språkstimulering gjennom leseaktiviteter* (s. 12–13). Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning. <https://www.uis.no/nb/bok-i-bruk-i-barnehagen-sprakstimulering-gjennom-leseaktiviteter>
- Hoel, T., Oxborough, G.H.O. & Wagner, Å.K.H. (2011). *Lesefrø: språkstimulering gjennom leseaktiviteter i barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk.
- Høigård, A. (2019). *Barns språkutvikling: muntlig og skriftlig* (4. utg.). Universitetsforlaget.
- Kultur. (u.å.). I *Bokmålsordboka*. Språkrådet og Universitetet i Bergen. Hentet 1.12.21. fra https://ordbok.uib.no/perl/ordbok.cgi?OPP=kultur&ant_bokmaal=5&ant_nynorsk=5&bokmaal=+&ordbok=bokmaal
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Rammeplan for barnehagen: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Udir. <https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>
- Skogen, E. & Haugen, R. (2021). Motivasjon og selvbestemmelse. I E. Skogen (Red.), *Å være leder i barnehagen* (s. 113–146). Fagbokforlaget.
- Solstad, T. (2016). *Samtaler om bildebøker i barnehagen – en vei til opplevelse, lek og meningsskaping*. Universitetsforlaget.
- Solstad, T. (2018). *Les mer! Utvikling av lesekompetanse i barnehagen* (2. utg.). Universitetsforlaget.

Solstad, T., Jansen, T.T. & Øines, A.M. (2018). *Lesepraksiser i barnehagen: Inn i litteraturen på mange måter*. Fagbokforlaget.

Vedlegg 1 - Samtykkeskjema

Vil du delta i Forskningsprosjektet *Hverdagspraksiser*?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å involvere barnehagelærerstudenter i forskning som bidrar til mer kunnskap om hverdagspraksiser som fremmer lek, kommunikasjon og tilhørighet i barnehagen. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Gjennom *Hverdagspraksiser* skal barnehagelærerstudentenes Bacheloroppgaver knyttes til forskning som skjer ved Universitetet i Stavanger ved Institutt for barnehagelærerutdanningen, og det nasjonale barnehageforskningssenteret FILIORUM¹ finansiert av Norges Forskningsråd. Det overordnede målet for alle Bacheloroppgavene er å få mer kunnskap om hverdagspraksiser i barnehagen innenfor temaene: digital kompetanse, lek, tilhørighet/mangfold, kreativitet, bærekraft og ledelse. Problemstillingene vil variere innen rammen av de tematiske områdene.

Studentenes Bachelorsoppgaver tilsvarer 15 studiepoeng (1/4 studieår) og datagrunnlaget de bygger oppgavene sine på er korte observasjoner i barnehagen, intervjuer, eller spørreskjema. Dataene som samles inn skal i første rekke brukes til studentenes Bacheloroppgaver, men vi vil også i dette brevet spørre om lov til å bruke dataene videre i forskning i FILIORUM – Senter for barnehageforskning.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Stavanger (UiS) ved Institutt for barnehagelærerutdanning og FILIORUM – Senter for barnehageforskning er ansvarlige for prosjektet. Samarbeidspartnere er barnehageeiere i Rogaland som har kommet med ønsker om tema de vil ha belyst gjennom studentenes Bacheloroppgaver.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta i prosjektet fordi du arbeider i en barnehage eid av en av våre samarbeidspartnere i prosjektet. Barnehageeier har valgt ut barnehagen du arbeider i til å være med i prosjektet. Spørsmål om deltakelse sendes til alle ansatte i denne barnehagen som er aktuelle for studentenes problemstillinger. Det er ikke sikkert du vil inngå i datainnsamlingen, selv om du gir tillatelse.

Hva innebærer det for deg å delta?

Ved å delta i prosjektet vil barnehagelærerstudenter ved UiS få mulighet til å besvare problemstillinger i sine Bacheloroppgaver gjennom tilgang til praksisfeltet som videre bidrar til forskning om hverdagspraksiser i barnehagen.

Metoder som vil bli brukt er ikke- deltakende observasjon, deltakende observasjon, intervju og spørreskjema. Ikke-deltakende observasjon betyr at studenten er tilstede og observerer barn og ansatte i barnehagen uten at de selv deltar aktivt i det som foregår. Deltakende observasjon er nødvendig når studentene skal prøve ut didaktisk opplegg sammen med ansatte og barn i barnehagen. Det er ikke lov å gjøre lyd- eller videoopptak. Opplysningene registreres gjennom studentenes notater som vil være anonymisert og oppbevart på sikker maskinvare. I den ferdige oppgaven vil det ikke være mulig å gjenkjenne barn, ansatte eller barnehagen dataene er samlet inn i. Det er kun studenten som har opplysninger om dette. Studenten har taushetsplikt, og ingen, heller ikke veileder, vil vite hvilke barn eller hvilken barnehage dette dreier seg om. I de tilfeller observasjon i barnehagen er aktuelt vil

¹<https://www.uis.no/forskning-og-ph-d/forskningscentre/filiorum-senter-for-barnehageforskning/>

Side 1 av 3

studenten forholde seg til gjeldende korona-restriksjoner og smittevernsprosedyrer. Gjennom spørreskjema eller intervju med ansatte vil det ikke åpnes for spørsmål om enkeltbarn.

Ved intervju er det kun tillatt å skrive notater, mens spørreskjema fylles ut og registreres elektronisk. Det kan i noen tilfeller være aktuelt å lagre data innsamlet via intervju, spørreskjema, eller observasjon, til videre forskning i FILIORUM. Data lagres på sikker server og krever tillatelse av involverte.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger og data samlet inn om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

I tilfeller der det gjøres observasjon av ansatte i barnehagen vil kun de ansatte som har gitt samtykke bli observert. Samtlige ansatte som skal intervjues må ha gitt tillatelse til dette. I gruppeintervju må alle som intervjues ha gitt slik tillatelse. Det skal ikke gjøres lyd-, bilde- eller videoopptak.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrevet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun student som vil ha tilgang til opplysninger om ditt navn, hvilken barnehage du arbeider i, og andre detaljer knyttet til datainnsamlingen. Veileder og prosjektgruppe ved UiS vil ha tilgang til anonymiserte data som samles inn. Deltakere vil ikke kunne gjenkjennes

hverken i Bacheloroppgaven til studentene eller i eventuelle andre publikasjoner der dataene brukes.

Alle data vil ivaretas gjennom sikker lagring i tråd med UiS retningslinjer, og vil anonymiseres slik at opplysningene ikke vil kunne spores tilbake til kilden. Dette kan gjøres ved at barna/barnehageansatte/barnehagen får fiktive navn eventuelt nummer. Dataene oppbevares på tilgangsbegrenset og passordbeskyttet maskinvare.

Barnehageeierne som har deltatt i prosjektet vil kun få tilgang til resultater gjennom studentenes Bacheloroppgaver der ansatte, barn, og barnehager er anonyme.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres innen Bacheloroppgaven er godkjent slik at ingen data kan spores tilbake til kilden, noe som etter planen er februar 2022.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet (etter at data er samlet inn, men før oppgaven er avsluttet og dataene anonymisert), har du rett til:

- - innsyn i data og personopplysninger som er registrert om deg. Du har også rett til å få utlevert en kopi av opplysningene,
- - å få rettet og eventuelt slettet opplysninger om deg,
- - å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Etter at anonymisering er foretatt kan du ikke identifiseres i datamaterialet og det vil derfor ikke være mulig å hente ut data om deg.

Ønsker du mer informasjon om datainnsamlingen, kan dette fås ved henvendelse til prosjektansvarlig ved UiS (se kontaktinformasjon på samtykkeskjema).

Side 2 av 3

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Stavanger har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Institutt for barnehagelærerutdanning/FILIORUM, Universitetet i Stavanger ved

professor/senterleder FILIORUM Elin Reikerås elin.reikeraas@uis.no, eller
administrativ

koordinator FILIORUM Secilie Schelbred filiorum@uis.no

- Vårt personvernombud: Rolf Jegervatn rolf.jegervatn@uis.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen
Elin Reikerås Secilie Schelbred

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Hverdagspraksiser*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- ◆ å delta i observasjon i barnehagen
- ◆ å delta i intervju og/eller spørreskjema

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles i henhold til de tillatelser jeg har gitt ovenfor.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2 - Intervjuguide

Innledning

- Presentasjon av meg selv.
- Informasjon om oppgaven/prosjektet.
- Informasjon om hva jeg vil bruke resultatet til.
- At anonymitet vil være sikret.
- Informere om hvor lenge intervjuet vil vare.

(Dalland, 2020, s. 86)

1. Hvor lenge har du jobbet som pedagog/styrer?
2. Hva er din erfaring med lesing i barnehagen?
3. Hva tenker du på når du hører ordet lesekultur?
4. Finnes det felles lesekultur innad i barnehagen?
 - a. Er ditt inntrykk at alle avdelinger jobber like mye med bøker & høytlesing og felles lesekultur innad i barnehagen??
5. Hvordan jobber barnehagen/avdelingen med bøker/lesing?
6. Kan du fortelle meg litt om bokutvalget i barnehagen?
 - a. Er bøkene tilgjengelige for barna?
 - i.Hvordan plasserer dere bøkene og hvor?
 - b. Bruker dere biblioteket?
 - c. Får dere noen resurser fra lesesentret?
 - d. Kjøpes det in bøker?
 - i.Hvem bestemmer hvilke bøker blir kjøpt?
7. Hvordan holder du deg oppdatert på ny litteratur?
8. Hvordan påvirker personalen leselysten på avdelingen?
9. Hvem initierer lesing på avdelingen?
10. Hvorfor leser du for barna?
11. Merker du forskjell på deg selv når du leser en bok du liker motsatt til en bok du ikke liker så godt og hvordan kan det påvirke barna?
12. Hva kan du som pedagogisk leder gjøre for å skape god lesekultur?